

Київський національний університет
будівництва і архітектури
Кафедра політичних наук і права
«Затверджую»

Шифр
Спеціальності
052

«Політологія»,
«Політичний
менеджмент»

Сторінка 1 з 11

Завідувач кафедри політичних наук і права

 /Перегуда Є.В. /

«30» серпня 2023 р.

Розробник силябусу

 /Гербут Н.А. /

СИЛАБУС

Вибори та виборчі системи

(назва освітньої компоненти (дисципліни))

1) Шифр за освітньою програмою: ОКФ12
2) Навчальний рік: 2023/2024
3) Освітній рівень: перший рівень вищої освіти (бакалавр)
4) Форма навчання: денна
5) Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 052 «Політологія»
8) Статус освітньої компоненти: обов'язкова
9) Семестр: 5
11) Контактні дані викладача: доц., к.п.н. Гербут Надія Анатоліївна. Головний корпус КНУБА, кім. 431. Профіль викладача: http://surl.li/fkked E-mail: gerbut.na@knuba.edu.ua ; тел.: 0442415566.
12) Мова викладання: українська
13) Пререквізити (дисципліни, які необхідно вивчити, щоб слухати цей курс): «Вступ до спеціальності», «Сучасна зарубіжна політологія», «Політичне лідерство», «Сучасний парламентаризм».
14) Мета курсу: вивченні студентами суті, функцій та принципів політичних виборів, основних складових та засад виборчого процесу, засвоєння знань про виборчі системи, референдуми та їх політичні наслідки. Значна увага в рамках курсу приділяється аналізу інституту виборів в сучасній Україні.

15) Результати навчання:				
№	Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання на компетентності
1.	ПРН6. Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.	Обговорення під час занять, тести, есе, контрольні роботи.	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК06 СК06
2.	ПРН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування..	Обговорення під час занять, тести, есе, контрольні роботи.	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК05 СК05
3.	ПРН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.	Обговорення під час занять, тести, есе, контрольні роботи.	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК05 СК06 ДСК1

4	ДПРН1. Вміти готувати пропозиції стосовно розгляду, ухвалення й утілення в життя політичних рішень.	Обговорення під час занять, тести, есе, контрольні роботи.	Лекції, практичні заняття	ІК ЗК05 СК05 СК06 ДСК1
5.	ДПРН2. Вміти працювати в команді та демонструвати лідерські якості в процесі прийняття та реалізації ухвалених рішень територіальними організаціями політичних партій, громадськими організаціями.	Обговорення під час занять, тести, есе, контрольні роботи.	Лекції, практичні заняття	ІК СК06 ДСК1 ДСК2

16) Структура курсу:

Лекції, год.	Практичні заняття, год.	Лабораторні заняття, год.	Курсовий проект/ курсова робота РГР/Контрольна робота	Самостійні робота здобувача, год.	Форма підсумко- вого контролю
44	46		контрольна робота	90	залік
Сума годин:				180	
Загальна кількість кредитів ECTS				6	
Кількість годин (кредитів ECTS) аудиторного навантаження:				90 (3)	

17) Зміст курсу: (окремо для кожної форми занять – Л/Пр/Лаб/ КР/СРС)

Лекції:

Змістовий модуль 1. Вибори та виборчий процес.

Тема 1. Політичні вибори: поняття та функції. Виборче право.

Тема 2. Становлення та розвиток інституту виборів у Західній Європі та Україні.

Тема 3. Виборчий процес: поняття, принципи, стадії, суб'єкти.

Тема 4. Політичне фінансування.

Змістовий модуль 2. Технологія виборчої кампанії.

Тема 5. Виборча кампанія: суть, різновиди, етапи та ресурси.

Тема 6. Електоральний маркетинг.

Тема 7. Електоральний менеджмент.

Тема 8. Електоральна комунікація.

Змістовий модуль 3. Виборчі системи. Референдум.

Тема 9. Поняття та значення виборчих систем, їх складові та класифікація.

Тема 10. Мажоритарна виборча система.

Тема 11. Пропорційна виборча система.

Тема 12. Змішана та інші системи. Куріальна виборча система.

Тема 13. Виборчі системи, гендерні квоти та представництво жінок у виборних органах влади.

Тема 14. Референдум: суть, функції, види, політичні наслідки.

Змістовий модуль 4. Практика застосування виборчих систем в Україні, країнах ЄС та США.

Тема 15. Вибори та еволюція виборчої системи в сучасній Україні.

Тема 16. Вибори в Республіці Польща.

Тема 17. Вибори у Федеративній Республіці Німеччина.

Тема 18. Вибори у Франції.

Тема 19. Вибори в Сполучених Штатах Америки.

Практичні:

Змістовий модуль 1. Вибори та виборчий процес.

Заняття 1. Політичні вибори: поняття та функції. Виборче право.

Заняття 2-3. Становлення та розвиток інституту виборів у Західній Європі та Україні.

Заняття 4. Виборчий процес: поняття, принципи, стадії, суб'єкти.

Заняття 5. Політичне фінансування.

Змістовий модуль 2. Технологія виборчої кампанії.

Заняття 6-7. Виборча кампанія: суть, різновиди, етапи та ресурси.

Заняття 8. Електоральний маркетинг.

Заняття 9-10. Електоральний менеджмент.

Заняття 11. Електоральна комунікація.

Змістовий модуль 3. Виборчі системи. Референдум.

Заняття 12. Поняття та значення виборчих систем, їх складові та класифікація.

Заняття 13. Мажоритарна виборча система.

Заняття 14. Пропорційна виборча система.

Заняття 15. Змішана та інші системи. Куріальна виборча система.

Заняття 16. Виборчі системи, гендерні квоти та представництво жінок у виборних органах влади.

Заняття 17. Референдум: суть, функції, види, політичні наслідки.

Змістовий модуль 4. Практика застосування виборчих систем в Україні, країнах ЄС та США.

Заняття 18-19. Вибори та еволюція виборчої системи в сучасній Україні.

Заняття 20. Вибори в Республіці Польща.

Заняття 21. Вибори у Федеративній Республіці Німеччина.

Заняття 22. Вибори у Франції.

Заняття 23. Вибори в Сполучених Штатах Америки.

Контрольна робота (теми на вибір студентів):

1. Міжнародні виборчі стандарти та загальні принципи, їх імплементація у виборче право України.
2. Цензи активного та пасивного виборчого права в Україні, Республіці Польща та ФРН.
3. Державне і приватне фінансування політичних партій та кандидатів в Україні.
4. Вибори на західноукраїнських землях у 19-початку 20 століття.
5. Історичні етапи розвитку інституту виборів в Україні за часів СРСР.
6. Референдуми в Європейському Союзі
7. Нормативна база та практика проведення референдумів в Україні.
8. Політологічний аналіз перших виборів Президента та Верховної Ради України.
10. Мажоритарна та пропорційна виборчі системи: порівняльний аналіз.
11. Застосування мажоритарної виборчої системи при проведенні виборів в Україні.
12. Вплив виборчих систем на партійну систему, спосіб формування парламентської більшості та уряду на прикладі двох країн.
13. Пропорційна система із закритими та відкритими виборчими списками: порівняльний аналіз.
14. Застосування пропорційної виборчої системи при проведенні виборів в Україні.
15. Використання пропорційних виборчих систем в світі: історичний аналіз.
16. Система альтернативного голосування.
17. Застосування змішаної виборчої системи при проведенні виборів в Україні.
18. Напівпропорційні виборчі системи.
19. Куріальна виборча система: історія та перспективи застосування в сучасних країнах.
20. Історія розвитку жіночого виборчого права у світі та Україні.
21. Вплив виборчих систем на гендерне представництво в парламентах.
22. Гендерні квоти: сутність, види, механізми впровадження.
23. Парламентські вибори за часів незалежності в Україні: політологічний аналіз.
24. Місцеві вибори в сучасній Україні: політологічний аналіз.
25. Практика впровадження в Україні пропорційної системи з відкритими списками на прикладі місцевих виборів 2020 р.
26. Проблема вибору оптимальної моделі виборчої системи для України.
27. Виборчий штаб: завдання та основи формування.
28. Підготовка до виборів. Передвиборча кампанія.
29. Розробка стратегії і тактики виборчої кампанії.
30. Виборчі технології та їх різновиди.
31. “Чисті” та “брудні” виборчі технології.
32. Технологія розробки портрета виборчого округу.
33. Виборча система США.
34. Виборча система Республіки Польща.
35. Виборча система ФРН.
36. Виборча система Японії.
37. Виборча система Франції.
38. Виборча система Італії.

Індивідуальне завдання підлягає захисту Здобувачом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, Здобувачи можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 10 до 15 сторінок А4 тексту (кегль Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список

літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді дидактичного проєкту, у формі презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цій робочій програмі, а в електронному вигляді вона розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь Здобувача у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Викладач має право вимагати від Здобувача доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

18) Основна література:

Богущ Д. Десять секретів політичних кампаній: навчальний посібник. К.: Вид-во «Березовська», 2017. 168 с.

Використання міжнародних виборчих стандартів: Посібник Ради Європи для громадських організацій. Рада Європи, 2017. 124 с.

Климова І.І., Остапенко М.А. Вибори і виборчі системи: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 160 с.

Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіте, 2018. 908 с.

Нестерович В.Ф. Виборче право України: Підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2017. 504 с.

19) Додаткові джерела:

- Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу: навч. посіб. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. К.: НАДУ, 2015. 628 с.
- Аркуш О. Галицький сейм: виборчі кампанії 1889 і 1895 рр. Львів: Жовківська книжкова друкарня вид-ва Отців Василян «Місіонер», 1996. 174 с.
- Бандурка О.М., Древаль Ю.Д. Парламентаризм в Україні: становлення і розвиток. Харків: Ун-т внутр. справ, 1999. 288 с.
- Вибори в Європейському Союзі / За ред. Ковриженка Д. С. ; Лабораторія законодавчих ініціатив. К. : ФАДА, ЛТД, 2006. 156 с.
- Виборчий процес 2019 року в Україні у світлі суспільних очікувань / за ред. О. М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 232с.
- Гендерний аналіз політичного та виборчого процесу в Україні. Арлінгтон: Міжнародна фундація виборчих систем, 2019.
- Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України / Центр Разумкова. Київ: Вид-во «Заповіт», 2016. 244 с.
- Гербут Н.А. Вплив виборчих систем на гендерне представництво у Верховній Раді України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2015. № 2. С. 266-280.
- Гербут Н.А. Гендерне квотування як основний механізм забезпечення паритетного представництва жінок у виборних органах влади. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2011. № 4. С. 207-218.
- Городок М.Д., Карташов А.В., Романенко Є.О. Стасюк В.Ю. Перемога на виборах: технології, кампанії, принципи: практичний посібник. К.: Міжнародний Республіканський Інститут, 2016. 264 с.
- Грабильникова О.А. Історичні етапи становлення і розвитку інституту виборців в Україні. *Право і суспільство*. 2012. №3. С. 30 – 33.
- Гудзь Л.В., Гудзь Т.І. Принцип загального виборчого права: міжнародні стандарти та перспективи законодавчої реалізації в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. Вип. 30, 2020. С. 30-39.
- Євтушенко О. Земська куріальна виборча система: політико-правові аспекти її застосування. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2008. Вип. 13. С. 185-193.
- Захарова О. Октисюк А., Радченко С. Участь жінок в українській політиці. К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2017. 36 с.
- Кислий П., Вайз Ч. Становлення парламентаризму в Україні: На тлі світового досвіду. К.: Абрис, 2000. 414 с.
- Климанська Л.Д. Соціально-комунікативні технології в політиці: Таємниці політичної “кухні”. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2007. 332 с.
- Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала) / В.М. Шпаовал. К.: Москаленко О.М., 2018. 82 с.
- Кочубей Л. Виборчі технології: політологічний аналіз (на прикладі виборів до парламенту сучасної України). К.: Вид-во «Юрид. думка», 2012. 280 с.
- Левченко Ю.В. Гендерні квоти та представленість жінок в органах місцевого самоврядування в умовах реформи децентралізації. *Актуальні проблеми політики*. Вип.67. 2021. С. 75-81.
- Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація: посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с.
- Марценюк Т. Чи спрацювала гендерна квота на місцевих виборах 2015 року? К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. 15 с.
- Місцеві вибори – 2010. Пульс країни / Відп. редактори Когут А., Сідаш К. К.: Лабораторія законодавчих ініціатив, 2011. 228 с.
- Мохончук Б. Характеристика виборчого округу, як комплексного елементу виборчої системи. *Evropský politický a právní diskurz*. 2016. Sv.3, Vyd.6. С. 105-113.
- Навчальний курс «Гендерна рівність та права жінок» : Практично-методичний посібник викладача. К.: ЮрФем, 2020. 168 с.
- Основи гендерної політики: навчально-методичний посібник. К.: ДП «Укртехінформ», 2013. 234 с.
- Остапеч Ю., Гайданка Є., Ключкович А., Марадик Н. Еволюція партійних систем країн Вишеградської четвірки: досвід для України: монографія. Ужгород: Данило, 2014. 256 с.
- Остаточний звіт за результатами спостереження Громадянської мережі ОПОРА на позачергових виборах народних депутатів України 21 липня 2019 року. К.: ОПОРА, 2020. 192 с.
- Павленко В.В. Еволюція виборчої системи в Україні (1917-1939 рр.) : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2017. 230 с.
- Петриченко С. Зародження та розгортання суфражистського руху в Українських губерніях Російської Імперії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. №71. С.38-43.

- Підсумковий звіт за результатами громадського спостереження ОПОРИ під час позачергових виборів Президента України 2014 року. К.: ВГО ГМ ОПОРА, 2014. 56 с.
- Підсумковий звіт за результатами спостереження ОПОРИ на перших місцевих виборах у об'єднаних територіальних громад 29 жовтня та 24 грудня 2017 року. К.: ОПОРА, 2018. 144 с.
- Рибачок С.Л. Взаємодія виборчої та партійної систем у Республіці Польща. *Політікус*. 2017. Вип.1. С. 122-129.
- Рибачок С.Л. Еволюція виборчої системи Республіки Польща: причини та наслідки. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe* : електронний науково-практичний журнал. 2017. Вип.3. С. 35-39.
- Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Гришук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; за ред. Д.С. Ковриженка. К.: ФАДА, ЛТД, 2007.186 с.
- Савчук В.О., Гаврилюк В.Б. Виборчі системи Республіки Польща та України: практика, перспективи. *Українсько-грецький міжнародний науковий юридичний журнал «Порівняльно-правові дослідження»*. 2009. №2. С. 96-101.
- Слободян Т. Результати місцевих виборів в республіці Польща та їх вплив на структурування політичної сцени. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 15. С. 105-109.
- Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018-2023 роки. Страсбург: Рада Європи, 2018. 59 с.
- Тищенко Ю. Моделі політичної комунікації: політичні партії та громадянське суспільство / Ю. Тищенко, П. Байор, М. Товт, С. Горобчишина. К.: Агенство Україна», 2010. 148с.
- Чемсак Ю.В. Становлення та розвиток інституту голосування: історично-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2017. №29. С. 31 – 34.
- Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму. 1861-1901 (нарис з історії українського парламентаризму). Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України, 2002. 288 с.
- Шведа Ю. Вибори від А до Я: настіл. кн. менеджера виборчої кампанії. Львів : Астролябія, 2015. 383 с.
- Шведа Ю. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. Львів.: Видавництво «Астролябія», 2010. 462 с.
- Шведа Ю. Технологія виборчої кампанії. Основи електорального маркетингу та менеджменту : навч-метод. посібник.: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 340 с.
- Belenky A.S. Understanding the Fundamentals of the U.S. Presidential Election System. Heidelberg: Springer, 2012. 442 p.
- Bożyk S. Wybory Presydenckie. Białystok: Temida 2, 1995. 115 s.
- Electoral Gender Quota Systems and their Implementation in Europe. Brussels : European Parliament, 2011. p. 162.
- James P. The German Electoral System. NY.: Routledge, 2018. 167 p.
- James T.S. Comparative electoral management: performance, networks, and instruments. NY: Routledge, 2020. 416 p.
- Kurlowski D. Rules Matter: Election Law Revealed. St. Paul: West Academic Publishing, 2019. 108 p.
- Krook M. L. Quotas for women in politics: gender and candidate selection reform worldwide. New York : Oxford University Press, 2009. 290 p.
- Lemke C., Wiedekind J. The Battle for the White House: The US Presidential Election 2020 under the impression of Polarization, Coronavirus Pandemic and Social Tensions. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, 2022. 206 p.
- Norris P., Krook M.L. Gender Equality in Elected Office: A Six-Step Action Plan. Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2011. 88 p.
- Regional and National Elections in Eastern Europe: Territoriality of the Vote in Ten Countries / ed. A.H. Schakel. London: Springer Nature, 2017. 374 p.
- The Oxford Handbook of Electoral Systems / ed. by E.S. Herron, R.J. Pekkanen, M.S. Shugart. N.Y.: Oxford University Press, 2018. 1016 p.
- The Politics of Electoral Systems / ed. M. Gallanger, P. Mitchell. NY.: 2005. 689 p.

Нормативно-правові акти:

- Виборчий кодекс України. Документ 396-IX. Редакція від 15.03.2022 : Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text> (дата звернення 18.05.2022).
- Європейська конвенція з прав людини. Документ 995_004, чинний. Редакція від 01.08.2021 : Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення від 15.08.2021).
- Загальна декларація прав людини. Документ 995_015, поточна редакція — Прийняття від 10.12.1948 : Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- Закон України «Про вибори народних депутатів України» . Документ 4061-VI, чинний. Редакція від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17#Text> (дата звернення 15.05.2022).
- Закон України «Про всеукраїнський референдум». Документ 1135-IX, чинний, поточна редакція — Прийняття від 26.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text> (дата звернення 4.05.2021).

Закон України «Про всеукраїнський референдум». Документ 5475-VI, поточна редакція — Визнання неконституційним від 26.04.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5475-17#Text> (дата звернення 4.05.2021).

Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми». Документ 1286-XII, поточна редакція — Втрата чинності від 28.11.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1286-12#Text>

Закон України «Про місцеві вибори». Документ 595-VIII, чинний. Редакція від 10.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-19#Text> (дата звернення 12.07.2022).

Закон України «Про політичні партії України». Документ 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 8.05.2021).

Конституція України. Документ 254к/96-ВР. Редакція від 01.01.2020 : Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення 15.05.2021).

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Документ 995_043 чинний. Ратифікація від 19.10.1973 : Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 14.05.2021).

Нормативно-правові акти з питань гендерної рівності : Офіційний вебсайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації. URL: <https://www.if.gov.ua/genderna-rivnist/normativno-pravovi-akti-z-pitan-gendernoyi-rivnosti> (дата звернення 3.05.2021).

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум". Документ v004p710-18, чинний, поточна редакція — Прийняття від 26.04.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-18#n60> (дата звернення 4.05.2021).

Інформаційні ресурси:

Базові принципи місцевого самоврядування в США та виборність деяких органів і посадових осіб :

Інформаційний портал Сумської міської ради, 2020. URL: <https://smr.gov.ua/uk/2016-03-14-08-10-17/pravova-doromoha/populiaryzatsiia-pravovykh-znan/18186-bazovi-printsipi-mistsevogo-samovryaduvannya-v-ssha-ta-vibornist-deyakikh-organiv-i-posadovikh-osib.html> (дата звернення 11.05.2021).

Виборча система Німеччини : Handbook Germany. URL: <https://handbookgermany.de/uk/elections> (дата звернення 17.04.2021).

Від референдуму 1991 року до закону про референдум 2021 року : Реанімаційний Пакет Реформ, 2021. URL: <https://grp.org.ua/news/vid-referendumu-1991-roku-do-zakonu-pro-referendum-2021-roku/> (дата звернення 1.06.2021).

Вороніна М. Тисячолітній шлях до виборчого права: які владні повноваження мали жінки в Україні з X по XX сторіччя? : Гендер в деталях, 2019. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/tisyacholitniy-shlyah-do-viborchogo-prava-yaki-vladni-povnovazhennya-mali-zhinki-v-ukraini-z-h-po-hh-storichchya-134905.html> (дата звернення 24.05.2021).

Доклад про вплив виборчих систем на представництво жінок в політиці : Європейська комісія за демократію через право, 2009. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)029-rus](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)029-rus) (дата звернення 17.03.2021).

Законопроект про місцевий референдум: перспективи ухвалення та оцінка Венеційської комісії : ОПОРА, 2022. URL: <https://www.oporaua.org/news/vybory/referendum/23902-zakonoprojekt-pro-mistsevi-referendum-perspektivi-ukhvalennia-ta-otsinka-venetsiiskoyi-komisiyi> (дата звернення 22.05.2022).

Звіт за результатами дослідження ОПОРИ участі жінок в місцевих виборах – 2020 : ОПОРА, 2021. URL: https://www.oporaua.org/report/vybory/vyborchi-ombudsmeni/gender_2020 (дата звернення 17.03.2021).

Звіт про місцеві вибори в Україні 2015 року : Міжнародна фундація виборчих систем (IFES), 2015. URL: <https://rm.coe.int/168062e26c> (дата звернення 19.03.2021).

Звіти політичних партій : НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/departament-z-pytan-zapobigannypolitychnij-koruptsiyi/zvity-politychnyh-partij-2/> (дата звернення 8.05.2021).

Золото партій / Інструмент для зручного аналізу політичних фінансів. URL: <https://zp.chesno.org/> (дата звернення 8.05.2021).

Інформаційний звіт про вибори в Україні (25 жовтня 2020 року) : Congress of Local and Regional Authorities, 2020. URL: <https://rm.coe.int/cg-bur-2020-35-37-ukr-local-elections-in-ukraine-25-october-2020/1680a13a54> (дата звернення 19.03.2021).

Кращі практики гендерної рівності в Україні та у світі : матеріали Четвертого Українського Жіночого Конгресу, 2020. URL: https://womenua.today/UWC-library/uwc/2021-uwc-brochure_UA.pdf

О'Коннел Ш., Смут С., Халіл С.А. Навички проведення виборчих кампаній: посібник : NDI, 2019. 260 с. URL: https://womenua.today/UWC-library/ndi/1-NDI_Handbook_05.07.19.pdf (дата звернення 27.04.2021).

Остаточний звіт за результатами спостереження Громадянської мережі ОПОРА на місцевих виборах – 2020 : ОПОРА, 2020. URL: https://www.oporaua.org/report/vybory/mistsevi-vybory/mistsevi_2020/zvit-mistsevi-vybory_2020 (дата звернення 19.03.2021).

Посібник для політичних партій з політичного фінансування / Міжнародна фундація виборчих систем в Україні, 2018. URL: https://www.ifes.org/sites/default/files/ifes_2018_political_finance_manual_for_political_parties_ukr.pdf (дата звернення 5.05.2020).

Фінансування політичних партій та виборчих кампаній. Довідник з фінансування політичної діяльності/ International IDEA, 2016. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/funding-of-political-parties-and-election-campaigns-UK.pdf> (дата звернення 2.02.2020).

Andrzej Duda ponownie wybrany na prezydenta Polski : Dzieje.pl, 2020. URL: <https://dzieje.pl/wiadomosci/pkw-na-podstawie-danych-z-100-proc-obwodow-andrzej-duda-5103-proc-rafal-trzaskowski-4897> (дата звернення 21.04.2021).

Dział 5 - Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej - Kodeks wyborczy (Wersja od: 1 lipca 2022 r.) : OpenLEX. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-wyborczy-17679859/dz-5> (дата звернення 21.04.2021).

Electoral Systems / The Electoral Knowledge Network. URL: <https://aceproject.org/main/english/es/es.htm> (дата звернення 21.04.2021).

List of electoral systems by country / Wikipedia. URL:

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_electoral_systems_by_country (дата звернення 21.04.2021).

Prawo wyborcze w Polsce : Uniwersytet Wrocławski. URL: <https://prawo.uni.wroc.pl/sites/default/files/students-resources/PRAWO%20KONSTYTUCYJNE-PRAWO%20WYBORCZE.pdf> (дата звернення 23.04.2021).

The German political and electoral system: how does it work? : Heinrich Böll Stiftung, 2021. URL:

<https://eu.boell.org/en/BTW21-FAQ> (дата звернення 17.04.2021).

Wybory prezydenckie w Polsce 1989–2015 : Dzieje.pl, 2020. URL: <https://dzieje.pl/wiadomosci/wybory-prezydenckie-w-polsce-1989-2015> (дата звернення 23.04.2021).

Бібліотека Київського Національного університету будівництва і архітектури. URL: <https://library.knuba.edu.ua/>

Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

Національна парламентська бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>

Освітній сайт Київського Національного університету будівництва і архітектури. URL: <https://org2.knuba.edu.ua/>

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. URL: <https://korolenko.kharkov.com/>

Інформаційні відео ресурси:

Валерій Майданюк «Виборча система Німеччини». Запис лекції від 13.10.2021 : InfoLight_UA. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=efptTGibm5g&t=1778s> (дата звернення 10.05.2022).

Говоримо про вибори: Політична реклама та агітація : UKRLIFE.TV, 2019. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=gwuRikVN_xo

«Державне фінансування політичних партій: світова практика» - відкрита лекція Магнуса Омана у НаУКМА :

IFES Ukraine, 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kakUwukaC58> (дата звернення 8.05.2021).

Закон про референдум. Коротко та змістовно : Легіст 2021. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=1wgByJDWh64> (дата звернення 1.06.2021).

Знаєте що? E1. Соціальні мережі та вибори : Громадянська мережа ОПОРА, 2021. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=EKqurJLij1Y> (дата звернення 2.03.2021).

Знаєте що?! E2. Мікротаргетинг і передвиборча агітація в соцмережах : Громадянська мережа ОПОРА, 2021.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gRZNrMv3TMk> (дата звернення 2.03.2021).

Історія виборчих прав в Україні. Історія української демократії / Громадянська мережа ОПОРА, 2021. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=8j3IEpSTfU0&list=PLZtZF1bXmy306efyAXKvk23cKFII1Tl&index=3> (дата звернення 14.05.2022).

Непроста система: як американці рахують голоси на президентських виборах : НВ, 2020. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=J-8OVIxMoKw> (дата звернення 11.05.2021).

ОПОРА про пропорційну систему з відкритими партійними списками : Громадянська мережа ОПОРА, 2020.

URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Z471O13M54I> (дата звернення 12.04.2021).

Політичні технології. Бесіда 1. Що це таке, як і коли вони виникли? : Рішельєвський дистанційний, 2022. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=vzD_a6rAr10 (дата звернення 19.05.2022).

Політичні технології. Бесіда 2. Виборчі технології : Рішельєвський дистанційний, 2022. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=tGerCPdmafI> (дата звернення 19.05.2022).

Політичні технології. Бесіда 3. Комунікації : Рішельєвський дистанційний, 2022. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=cepNXJk_waE (дата звернення 19.05.2022).

Політичні технології. Бесіда 4. Вербальні та невербальні комунікації : Рішельєвський дистанційний, 2022. URL:

https://www.youtube.com/watch?v=ng3ZQBuVq_M (дата звернення 19.05.2022).

Політичні технології. Бесіда 5. Соціально-політичні технології : Рішельєвський дистанційний, 2022. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=kdt1xQqIzRU> (дата звернення 19.05.2022).

Політичні технології: інтернет в допомогу : Espresso.TV, 2017. URL:

<https://www.youtube.com/watch?v=SkT1Z50tXQA> (дата звернення 2.03.2021).

Політична реклама в Facebook. Чому це нас турбує? : Громадянська мережа ОПОРА, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=u9QYjKC9xdc> (дата звернення 2.03.2021).

Менеджмент виборчої кампанії. Частина 1. Юрій Сас : Educational Division, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UMqIF0RjvKw> (дата звернення 2.05.2021).

Менеджмент виборчої кампанії. Частина 2. Юрій Сас : Educational Division, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hMPSf-BL7CE>

Усе, що потрібно знати про виборчу систему в США. Відео : Голос Америки, 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XoH8QoII0nk> (дата звернення 11.05.2021).

Успішні практики виборчих кампаній жінок : EdEra, 2022. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=3wCvLUwZXtw> (дата звернення 27.04.2021).

Чому оголеним тілам не місце у рекламі : Суспільне Новини, 2021. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=h5t-43RC9b0> (дата звернення 2.03.2021).

ЦВК: просвіта №1 про важливість виборів, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zG1jH4QOO7w&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=1> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта №2 про демократію, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fVIIj2p6z40&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=2> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта №3 про різні вибори, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ntnSyZZKYjE&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=3> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта №4 про те, кого обирають на місцевих виборах, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0w0jtgalaJE&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=4> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта №5 про те, якими вибори бувають за черговістю, 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=viY_Ty_e5e4&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=5 (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта №6 про виборче право та громадянство, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rRAjBP225hs&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=6> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 7 про владу та право обирати, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ge7oV7fK0sY&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=7> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 8 про виборця, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5v5e1e8p6sY&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=8> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 9 про кандидатів, 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=-RNejrRaG_k&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=9 (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 10 про принципи виборчого права, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6LSkwwvISK4&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=10> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 11 про принцип вільних виборів, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hguCfN1YVW4&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=11> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 12 про рівність на виборах, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bhVVkMz4p4&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=12> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 13 про таємне голосування, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qKDSkDoa0xc&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=13> (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 14 про прямі та непрямі вибори, 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=5_zrzs_rzlc&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=14 (дата звернення 12.05.2021).

ЦВК: просвіта № 15 про виборчі системи, 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=D-hGLld_F_Y (дата звернення 28.05.2021).

ЦВК: просвіта № 16 про мажоритарну виборчу систему, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KoNuZub5I6M> (дата звернення 28.05.2021).

ЦВК: просвіта № 17 про пропорційну виборчу систему, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aRXgPhwLBBi> (дата звернення 28.05.2021).

- ЦВК: просвіта № 18 про змішану виборчу систему, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aRXgPhwLBBI> (дата звернення 28.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 20 про територіальну організацію виборів, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MHiUOomBPQQ&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=20> (дата звернення 14.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 21 про виборчу дільницю, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nTQK9dC3D7A&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=21> (дата звернення 14.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 22 про виборчі органи, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ES5Qu9KBZME&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=22> (дата звернення 14.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 23 про те, з чого складаються вибори, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=K2C90a2YCaw&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=23> (дата звернення 14.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 24 про учасників виборчого процесу, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=XeF3Fo4nJXg&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=24> (дата звернення 14.05.2021).
- Чому політичні партії мають звітувати? : EdEra, 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=KxhWBdcmWE&list=PL_zDp5rG6HqvCbuWq3ALhzX-KjQmMfn9P&index=11 (дата звернення 8.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 26 про заповнення бюлетеня, 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8zGKHnwO_BM&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=26 (дата звернення 28.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 27 про незвичайні методи голосування, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=6c1x3dqC19E&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=27> (дата звернення 28.05.2021).
- ЦВК: просвіта № 28 про розподіл депутатських мандатів, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vczQ46DjsFI&list=PLdROUrIAIcqzacfcCK2pUBUQ9toTJIZUm&index=28> (дата звернення 28.05.2021).
- Як НАЗК перевіряє звіти політичних партій? : EdEra, 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=FKCGHV7z1cs&list=PL_zDp5rG6HqvCbuWq3ALhzX-KjQmMfn9P&index=12 (дата звернення 8.05.2021).
- Як налаштувати політичну рекламу у Facebook, аби її не заблокували : Громадянська мережа ОПОРА, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YDPZ9783qjo> (дата звернення 2.03.2021).
- Яка відповідальність за порушення вимог звітування політичних партій? : EdEra, 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=nNAtsa5nq70&list=PL_zDp5rG6HqvCbuWq3ALhzX-KjQmMfn9P&index=10 (дата звернення 8.05.2021).
- Які є обмеження щодо фінансування політичних партій? : EdEra, 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=wMnNZsEMAUQ&list=PL_zDp5rG6HqvCbuWq3ALhzX-KjQmMfn9P&index=2 (дата звернення 8.05.2021).
- Які особливості державного та приватного фінансування політичних партій? : EdEra, 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bUH7Onq6vgQ&list=PL_zDp5rG6HqvCbuWq3ALhzX-KjQmMfn9P&index=1 (дата звернення 8.05.2021).
- Які основні правила звітування політичних партій? : EdEra, 2021. URL: https://www.youtube.com/watch?v=YKwu1V13wKU&list=PL_zDp5rG6HqvCbuWq3ALhzX-KjQmMfn9P&index=3 (дата звернення 8.05.2021).
- German election system : Bundestagswahl easily explained : explainitychannel, 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xnvPoRethYI> (дата звернення 17.04.2021).
- US Presidential Election explained : explainitychannel, 2020. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Jdad7qMBcE> (дата звернення 11.05.2021).
- Video 1 - Run for office! - NDI Campaign Skills Video Course (UKR with ENG subs), 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=WJs61WDW0gA&list=PL1jFZ-uMXed66XPrNbO4118b_Q1HM8cBn&index=1 (дата звернення 28.04.2021).
- Video 2 - Identifying Our Voters- NDI Campaign Skills Video Course (UKR with ENG subs), 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0s9z1x2F2fw&list=PL1jFZ-uMXed66XPrNbO4118b_Q1HM8cBn&index=3 (дата звернення 28.04.2021).
- Video 3 - Planning the campaign - NDI Campaign Skills Video Course (UKR with ENG subs), 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=2HVzWxJoD3M&list=PL1jFZ-uMXed66XPrNbO4118b_Q1HM8cBn&index=2 (дата звернення 28.04.2021).

Video 4 - Reaching out to Voters - NDI Campaign Skills Video Course (UKR with ENG subs), 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=bpMoqAFwVoM&list=PL1jFZ-uMXed66XPrNbO4118b_Q1HM8cBn&index=4 (дата звернення 28.04.2021).

Video 5 - Mobilizing Resources - NDI Campaign Skills Video Course (UKR with ENG subs), 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=AIXW15v9Qxk&list=PL1jFZ-uMXed66XPrNbO4118b_Q1HM8cBn&index=5 (дата звернення 28.04.2021).

Video 10 - Shaping the political program - NDI Campaign Skills Video Course (UKR with ENG subs), 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=D3av7ZDI9k&list=PL1jFZ-uMXed66XPrNbO4118b_Q1HM8cBn&index=10 (дата звернення 28.04.2021).

20) Система оцінювання навчальних досягнень (розподіл балів):

Поточне оцінювання				ІЗ	Екзамен	Сума балів
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4			
10	10	10	10	30	30	100

21) Умови допуску до підсумкового контролю:

Здобувачу, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Здобувач, який не виконав вимог робочої програми по змістових модулях, не допускається до складання підсумкового контролю. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Здобувач має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться Здобувачам до початку вивчення дисципліни.

22) Політика щодо академічної доброчесності:

1. Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

23) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<https://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2837>